

Цивільне право і цивільний процес

УДК 347.921:347.15/17

Скорописова Наталія Ігорівна

аспірантка кафедри цивільного права №2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Скорописова Наталья Игоревна

аспирантка кафедры гражданского права №2

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Skoropysova Nataliia

Postgraduate Student of the Department of Civil Law №2

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0002-5234-0766

**ОЦІНОЧНІ СУДЖЕННЯ ТА СУДОВА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ
ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ
ОЦЕНОЧНЫЕ СУЖДЕНИЯ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА ЗАЩИТЫ
ДЕЛОВОЙ РЕПУТАЦИИ ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА
VALUE JUDGMENTS AND JUDICIAL PRACTICE OF PROTECTING
THE BUSINESS REPUTATION OF A LEGAL ENTITY**

Анотація. У статті проводиться аналіз із розмежування поняття «оціночне судження» та «достовірна інформація», оскільки вирішення даного питання має принципове значення для захисту ділової репутації юридичної особи. Маючи намір звернутися до суду за захистом свого немайнового права через визнання інформації недостовірною, поміж іншого, необхідно визначити, чи можна перевірити висловлювання на предмет їх відповідності дійсності і спростування, а також чи не є суб'єктивне судження надмірним втручанням.

Уточнюється, що з огляду на той факт, що будь-яке оціночне судження має свій об'єкт, тобто засноване на одному або декількох фактах, містить і доводить до відома інших осіб інформацію про певні події. До предмету доказування повинен входити факт невідповідності дійсності зазначеної інформації. Для вирішення питання про співвідношення права на вільне вираження думок і переконань з правом на ділову репутацію, рекомендується враховувати ряд принципів і концептуальних установок

Вказано на певні труднощі, які виникають під час розгляду справ, пов'язаних із захистом ділової репутації юридичної особи судами різних юрисдикцій щодо розмежування оціночних суджень та фактів, що мають важливе значення для правильного вирішення справи. Оціночна думка може бути предметом полеміки, у тому числі в соціальному просторі, однак в жодному чині не може бути покладена в основу судового рішення.

Обґрунтовується теза щодо некоректності ототожнення оціночних суджень з оціночними фактами, оскільки фактом є відомості, які можна перевірити на предмет відповідності дійсності. Правдива інформація може бути не сприйнято особою, щодо якої здійснюється розповсюдження такої інформації. На конкретних ситуаціях показано, що саме суд може визнати поширену інформацію недостовірною і зобов'язати відповідача її спростувати.

Ключові слова: *ділова репутація, захист, юридична особа, оціночні судження, фактичне твердження, достовірна інформація, свобода слова*

Анотація. *В статті проводиться аналіз по розграниченню поняття «оценочное суждение» и «достоверная информация», поскольку решение данного вопроса имеет принципиальное значение для защиты деловой репутации юридического лица. Намереваясь обратиться в суд за защитой своего немущественного права путем признания информации*

недостовойной, среди прочего, необходимо определить, можно проверить высказывания на предмет их соответствия действительности и опровержения, а также не является ли субъективное суждение чрезмерным вмешательством.

Уточняется, что любое оценочное суждение имеет свой объект, то есть основано на одном или нескольких фактах, содержит и доводит до сведения других лиц информацию об определенных событиях. В предмет доказывания должен входить факт несоответствия действительности указанной информации. Для решения вопроса о соотношении права на свободное выражение мнений и убеждений право на деловую репутацию, рекомендуется учитывать ряд принципов и концептуальных установок

Сосредоточено внимание на определенных трудностях, которые возникают при рассмотрении дел, связанных с защитой деловой репутации юридического лица судами различных юрисдикций по разграничению оценочных суждений и фактов, имеющих важное значение для правильного разрешения дела. Оценочное суждение может быть предметом полемики, в том числе в социальном пространстве, однако ни в коем случае не может быть положено в основу судебного решения.

Обосновывается тезис о некорректности отождествления оценочных суждений с оценочными фактами, поскольку фактами есть сведения, которые можно проверить на предмет соответствия действительности. Правдивая информация может быть не воспринята лицом, в отношении которого осуществляется распространение такой информации. На конкретных ситуациях показано, что именно суд может признать распространенную информацию недостовойной и обязать ответчика ее опровергнуть.

Ключевые слова: *деловая репутация, защита, юридическое лицо, оценочные суждения, фактическое утверждение, достоверная информация, свобода слова.*

Summary. *The article analyzes the distinction between the concept of «value judgment» and «reliable information», since the solution of this issue is of fundamental importance for protecting the business reputation of a legal entity. Intending to apply to the court for the protection of your moral rights by recognizing the information as unreliable, among other things, it is necessary to determine whether the statements can be checked for their correspondence to reality and refutation, and whether subjective judgment is excessive interference.*

It is specified that any value judgment has its own object, that is, it is based on one or more facts, contains and communicates information about certain events to other persons. The subject of proof must include the fact that the specified information does not correspond to the reality. To address the issue of the relationship between the right to freedom of expression and belief, the right to business reputation, it is recommended to take into account a number of principles and conceptual guidelines.

Attention is focused on certain difficulties that arise when considering cases related to the protection of the business reputation of a legal entity by courts of various jurisdictions to distinguish value judgments and facts that are important for the correct resolution of the case. A value judgment can be the subject of controversy, including in the social space, but in no case can it be used as the basis for a judgment.

The thesis about the incorrectness of the identification of value judgments with estimated facts is substantiated, since facts are information that can be checked for compliance with reality. Truthful information may not be perceived by the person in respect of whom such information is disseminated. It is shown in specific situations that it is the court that can recognize the disseminated information as unreliable and oblige the defendant to refute it.

Key words: *business reputation, protection, legal entity, value judgments, factual statement, reliable information, freedom of speech.*

Постановка проблеми. Свобода і право висловлювання не є абсолютними, вони існують лише до того моменту, поки не порушують права інших осіб. Праву на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань відповідає обов'язок не поширювати про особу недостовірну інформацію та таку, що ганьбить її гідність, честь чи ділову репутацію. У разі порушення немайнового права на повагу честі і гідності єдиним органом, на який ображена особа може покладатися, є суд.

Цивільний кодекс України, який набрав чинності 01 січня 2004 року, передбачав правило презумпції недостовірності негативної інформації: негативна інформація, поширена про особу, вважається недостовірною, поки не буде доведено протилежне. Ця презумпція добропорядності звільняла позивача від тягара доведення, зате особу, яка поширила негативну інформацію (відповідач), які мали довести, що інформація є достовірною. Однак Закон України від 27 березня 2014 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації» видалив з статті 277 Господарського кодексу України частину 3, тобто саме цю презумпцію, в результаті чого тягар доведення недостовірності інформації лягло на позивача.

Законодавство, спрямоване на захист юридичної особи від поширення недостовірної інформації, сьогодні є застарілим і неефективним. Воно не охоплює більшість сфер суспільного життя, не вирішує проблеми захисту інформації та особистих немайнових прав особи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуваному у статті питанню присвячували свої праці такі науковці, як Вавженчук С.М. [1], Луспенік Д.Д. [2], Жеребкин В.Е. [3], Исаков В.Б. [4] та інші.

На думку С.М. Вавженчука оціночне судження – це висловлення, що містить упевненість або сумнів щодо соціальних явищ, людської

діяльності або поведінки на предмет їх відповідності правовим нормам і нормам моралі. При цьому, науковець робить зауваження щодо того, що судження необхідно відрізнити від оцінки, оскільки остання виражає ставлення людини до предмета або його окремих ознак, і її неможливо перевірити на критерій істинності або хибності [1].

Луспеник Д.Д, розглядаючи оціночні судження в правовому змісті, визначає їх як розумовий акт, що має оціночний характер та виражає ставлення того, хто говорить до змісту до змісту висловленої думки і напряду [2].

Науковець Жеребкін В.Е., дійшов до висновку, що даній категорії характерні ознаки оціночного фактору [3]. Втім, Исаков В.Б., розглядаючи оціночні судження на доктринальному рівні, вважає, що «оціночний факт» - це юридичні факти, в нормативної моделі яких законодавець використовує для оціночних понять. Оціночні факти, таким чином, – це фактичні обставини, які визнаються юридичними фактами в процесі індивідуального регулювання [4].

Мета статті. Метою статті є аналіз із розмежування поняття «оціночне судження» та «достовірна інформація», аналіз практики захисту ділової репутації юридичної особи із використання оціночних суджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спори, пов'язані із захистом ділової репутації юридичної особи є найбільш поширеними серед спорів, які впливають із інформаційних, а також із конкурентних відносин. Однією з найбільш цікавих підкатегорій є спори про спростування недостовірної інформації, а також про захист від недобросовісної конкуренції. У зв'язку з цим особливу важливість для учасників таких суперечок представляють правові позиції, викладені Верховним Судом і відображають останні тенденції судової практики, вектор, за яким ця практика буде розвиватися в майбутньому, і нюанси, на які варто звертати увагу при аргументації і захисту правової позиції.

Так, під час розгляду справ пов'язаних із захистом ділової репутації, Верховний суд, зазначив в одній із постанов, що під діловою репутацією юридичної особи, у тому числі підприємницьких товариств, фізичних осіб - підприємців, адвокатів, нотаріусів та інших осіб, розуміється оцінка їх підприємницької, громадської, професійної чи іншої діяльності, яку здійснює така особа як учасник суспільних відносин [5].

Стаття 34 Конституції України гарантує кожному право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань [6]. Вказана конституційна норма кореспондує статті 10 Конвенції, згідно з якою кожна людина має право на свободу вираження своїх поглядів, одержувати та поширювати інформацію та ідеї без втручання держави і незалежно від кордонів [7].

Слід мати на увазі, що право на свободу думок і слова не є абсолютним і нічим не обмеженим. Про можливість встановлення меж здійснення права на свободу думок і слова йдеться, зокрема, в Конвенції Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини, прийнятої 26 травня 1995 року, яка проголошуючи право кожного на вільне вираження своєї думки, вказує при цьому, що оскільки користування цими свободами накладає обов'язки і відповідальність, воно може підлягати таким формальностям, умовам і обмеженнями, передбаченими законом і необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної або громадської безпеки, громадського порядку або захисту прав і свобод інших осіб (стаття 11) [8].

Принцип обмеження в інтересах держави і суспільства свободи думок і переконань характерний для більшості держав і проводиться, зокрема, в таких регіональних міжнародно-правових документах, як Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод, підписаної державами-членами Ради Європи в Римі 4 листопада 1950 року;

Американська Конвенція про права людини, прийнята Організацій Американських Держав 22 липня 1978 року.

Для вирішення питання про співвідношення права на вільне вираження думок і переконань з правом на ділову репутацію, необхідно, враховувати ряд принципів і концептуальних установок для визначення конституційності вводяться і в органів державної влади обмежень прав і свобод, які склалися в практиці судів, а також міжнародних органів із захисту прав людини. До їх числа відносять: відсилання до закону (нормативне регулювання прав і свобод, їх обмеження можуть бути здійснені тільки законом); відповідність або заборона надмірних обмежень; збереження сутнісного змісту прав і свобод [9].

Надане статтею 94 у сукупності із статтею 277 Цивільного кодексу України [10] право на захист ділової репутації юридичної особи, шкода якій може бути нанесена не лише шляхом поширення недостовірної інформації через розповсюдження неправдивих відомостей, а й висловленими суджень, які містять оцінку поведінки юридичної особи. Однак, з огляду на той факт, що будь-який оціночне судження має свій об'єкт, тобто засноване на одному або декількох фактах, містить і доводить до відома інших осіб інформацію про певні події, до предмету доказування повинен входити факт невідповідності дійсності зазначеної інформації.

Однак, з огляду на той факт, що будь-який оціночне судження має свій об'єкт, тобто засноване на одному або декількох фактах, містить і доводить до відома інших осіб інформацію про певні події, до предмету доказування повинен входити факт невідповідності дійсності зазначеної інформації.

Судова практика під час розгляду будь-якої справи оцінює ті чи інші обставини, на які посилаються сторони у справі. Зміст понять «фактичне твердження» та «судження» було розкрито у постанові Верховного Суду від 01 лютого 2018 року по справі № 757/33799/15-ц, у відповідності до

якої: фактичне твердження - це логічна побудова та викладення певного факту чи групи фактів. Факт - це явище об'єктивної дійсності, конкретні життєві обставини, які склалися у певному місці та часі за певних умов. Враховуючи те, що факт, сам по собі, є категорією об'єктивною, незалежною від думок та поглядів сторонніх осіб, то його відповідність дійсності може бути перевірена та встановлена судом.

Судження - це те ж саме, що й думка, висловлення. Воно являє собою розумовий акт, що має оціночний характер та виражає ставлення того, хто говорить, до змісту висловленої думки і напряду, пов'язаними із такими психологічними станами, як віра, впевненість чи сумнів. Оцінити правдивість чи правильність судження будь-яким шляхом неможливо, а тому воно не входить до предмета судового доказування [11].

Оціночні поняття мають певний набір позитивних рис, зокрема вони є динамічними, що є вкрай необхідним для вчасного та оперативного нормативно-правового регулювання суспільних відносин. Оціночне поняття забезпечує можливість індивідуального регулювання законодавства, дозволяє враховувати всю специфіку соціального управління, надає суб'єктам правових відносин можливості вибору найбільш оптимального варіанту поведінки. Визначаючи негативну складову оціночних понять, можна виділити можливість їх суб'єктивного і довільного тлумачення. Позитивні властивості оціночних понять проявляються в сфері правотворчості, а негативні властивості оціночних понять, на основі яких формуються оціночні судження, проявляються на стадії застосування права.

Таким чином, оціночні поняття, на основі яких формується оцінне судження в судовому правозастосуванні, характеризуються рядом особливостей: з логічної сторони їм властиві відома невизначеність і незавершеність змісту, формально невизначений характер; з юридичного боку істотно те, що зміст оціночного поняття встановлюється

безпосередньо суб'єктом застосування права, що сприяє свободі розсуду в процесі формування оцінного судження; з змістовної сторони - пряма залежність від рівня правосвідомості особи, яка здійснює дане судження.

Ототожнювати оціночні судження з оціночними фактами не зовсім вірно, оскільки фактом є відомості, які можна перевірити на предмет відповідності дійсності. Оціночне судження, навпаки, виражається відповідність оцінюваного факту дійсності, не об'єктивним реаліям, а суб'єктивним поняттям і уявленням окремої людини, зокрема судді, що виражає думку.

Правдива інформація може бути не сприйнято особою, щодо якої здійснюється розповсюдження такої інформації. Однак, якщо розповсюджується інформація, яка у своєму змісті не відповідає фактичним обставинам, то в даному випадку інформація має негативний характер та може завдати шкоди юридичній особі та її діловій репутації. Судова практика в даних спорах має розрізняти між собою поняття «оціночне судження» та «фактичні обставини». Не вірна правова оцінка обставин справи щодо розмежування оціночних суджень та фактів по справі, може привести до судової помилки, яка в свою чергу призведе до втрату балансу між необхідністю захисту ділової репутації позивача та конституційними правами відповідача на свободу думки та слова, які він (відповідач) вправі реалізовувати усіма не забороненими законом способами.

Право на власне тлумачення обставин справи є виявом реалізації конституційного права на свободу думки, свободу слова та вільне вираження своїх поглядів та переконань.

Суди повинні визначити характер спірною інформації і з'ясувати, чи є вона фактичними твердженнями або оціночними судженнями. Згідно статтею 277 Цивільного кодексу України не є предметом судового захисту оціночні судження, думки, переконання, критична оцінка певних фактів і

недоліків, які, будучи вираженням суб'єктивної думки і поглядів відповідача.

У статті 30 Закону України «Про інформацію» [12] міститься уточнене визначення - оціночними судженнями вважаються висловлювання, які не можуть бути витлумачені як містять фактичні дані, зокрема з причини характеру застосування мовно-стилістичних засобів (використання гіпербол, алегорій, сатири).

Практика Європейського Суду в рішенні від 29 березня 2005 року у справі «Українська прес-група проти України» зазначила про те, що висловлювання може бути перебільшеним, якщо відсутня будь-яка фактична база. Якщо існування фактів може бути підтвержене, правдивість оціночних суджень є нездійсненною і порушує свободу висловлення думки, що є фундаментальною частиною права, що охороняється статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основних свобод [13].

У рішенні від 10 серпня 2006 року у справі «Ляшко проти України» (Lyshko v. Ukraine) Європейський суд з прав людини зазначив, що свобода вираження поглядів являє собою одну з важливих засад демократичного суспільства та одну з базових умов його прогресу та самореалізації кожного. Предмет пункту другого статті 10 Конвенції застосовується не тільки до «інформації» чи «ідей», які були отримані зі згоди чи розглядаються як необразливі чи як малозначущі, але й до тих, які можуть образати, шокувати чи непокоїти. Такими є вимоги плюралізму, толерантності та відкритості думок, без чого неможливе «демократичне суспільство». Свобода політичних дебатів перебуває в самому серці побудови демократичного суспільства, що наскрізь пронизує Конвенцію. При цьому повинно бути зроблене чітке розмежування між констатацією фактів та оціночними судженнями. У той час як наявність фактів може бути продемонстровано, достовірність оціночних суджень не піддається

доведенню. Вимогу доводити достовірність оціночних суджень неможливо виконати, вона порушує свободу думки як таку, що є базовою частиною права, гарантованого статтею 10 Конвенції [14].

Тобто, критична оцінка певних фактів і недоліків, думки, судження /.../ не можуть підставою для відшкодування морально (немайнової) шкоди (пункт 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4) [15].

20 березня 2019 року КЦС ВС розглянув справу за позовом ОСОБА_4 до Товариства з обмеженою відповідальністю «Телерадіокомпанія «Всесвітня інформаційна служба», ОСОБА_5, Одеської обласної державної адміністрації, треті особи: Публічне акціонерне товариство «Одеський припортовий завод», Товариство з обмеженою відповідальністю «ГУГЛ», компанія «ANTA GMBH», про визнання інформації недостовірною, захист честі, гідності та ділової репутації, зобов'язання вчинити дії.

В даному рішенні суд зазначив, що згідно з прецедентною практикою Європейського суду з прав людини межі свободи вираження думок залежать від їх змісту та від того, чим займається особа, стосовно якої ці думки висловлені. У свою чергу, національна влада може втрутитися у процес реалізації норми статті 10 Конвенції, якщо, зокрема, це передбачено законом, направлено на захист репутації або інших прав осіб і є необхідним у демократичному суспільстві.

У справі, що переглядалася, судом було зазначено про поширення саме оціночні судження з урахуванням стилістики поширеної відповідачами інформації, застосованих мовних оборотів та відсутністю посилань на конкретні факти, що узгоджується з позицією Європейського суду з прав людини, викладеною у пункті 46 рішення від 08 липня 1986 року у справі «Лінгенс проти Австрії» (*Lingens v. Austria*), де зазначено,

що наявність фактів можна довести, а правдивість оціночних суджень не можна.

Так, особа, яка висловлює не факти, а власні погляди, критичні висловлювання, припущення не може бути зобов'язана доводити їх правдивість, оскільки це є порушенням свободи на власну точку зору, що визнається фундаментальною частиною права, захист якого передбачено статтею 10 Конвенції [16].

Відповідно до частин 1 та 2 статті 30 Закону України «Про інформацію» ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за висловлення оціночних суджень. Оціночними судженнями, за винятком наклепу, є висловлювання, які не містять фактичних даних, критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути витлумачені як такі, що містять фактичні дані, зокрема з огляду на характер використання мовно-стилістичних засобів (вживання гіпербол, алегорій, сатири). Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості. Якщо особа вважає, що оціночні судження або думки принижують її гідність, честь чи ділову репутацію, а також інші особисті немайнові права, вона вправі скористатися наданим їй законодавством правом на відповідь, а також на власне тлумачення справи у тому самому засобі масової інформації з метою обґрунтування безпідставності поширених суджень, надавши їм іншу оцінку. Якщо суб'єктивну думку висловлено в брутальній, принизливій чи непристойній формі, що принижує гідність, честь чи ділову репутацію, на особу, яка таким чином та у такий спосіб висловила думку або оцінку, може бути покладено обов'язок відшкодувати завдану моральну шкоду.

За своїм характером судження є розумовим актом, що має оціночний характер та виражає ставлення того, хто говорить, до змісту висловленої думки і напряду, що пов'язано з такими психологічними станами, як віра, впевненість чи сумнів. Отже, будь-яке судження, яке має оціночний

характер, будь-яка критика та оцінка вчинків, вираження власних думок щодо якості виконуваних публічних функцій, отриманих результатів тощо, не є підставою для захисту права на повагу честі, гідності та ділової репутації та, відповідно, не є предметом судового захисту.

На противагу цьому, Європейський суд з прав людини у справі «Нова газета та Георгій Бородянський» визнав право журналіста на оціночні судження, але із застереженням, що вони повинні базуватися на хоча б мінімальному наборі фактів. В іншому випадку таке судження вважається зловживанням свободою слова. В даному рішенні Європейський суд зазначив про три можливі варіанти фундаменту, на якому можна побудувати свою оцінку: 1) факти, що вважаються загальновідомими 2) підтвердження висловлювання яким-небудь джерелом 3) посилання на незалежне дослідження.

Даним рішенням Європейський суд фактично визнав за журналістами право на оціночне судження, із певними застереженнями, тобто судження повинно будуватись на певному наборі факторів, в іншому випадку – можна констатувати про зловживання журналістом конституційним правом на свободу слова.

Для того, щоб розрізнити фактичне твердження і оціночне судження, необхідно брати до уваги обставини справи та загальний тон зауважень [17] в тому сенсі, що твердження про питання, що становлять суспільний інтерес, можуть, на цій основі, представляти є оціночними судженнями, а не констатацію фактів [18]. Отже, ключовою відмінністю, яка дозволить відрізнити між собою оціночне судження та фактичну обставину, на який спирається одна із сторін (зокрема, позивач у справах про захист ділової репутації), є та обставина, що фактичну обставину можна довести шляхом надання до матеріалів справи доказів.

Таким чином, вирішуючи справи про захист ділової репутації, суди перш за все, аналізуючи матеріали справи повинні перевіряти, чи містить

інформація, що стала підставою для звернення до суду, конкретні життєві обставини, фактичні твердження. Якщо зміст та характер досліджуваної інформації свідчить про наявність фактів, така інформація або її частина не може вважатись оціночним судженням, оскільки є не результатом суб'єктивної оцінки, а відображенням об'єктивної істини, що може бути встановлена у судовому порядку [19].

При цьому перед судом стоїть досить складне завдання: визначити коло фактів, на яких заснована оціночне судження. В даному випадку важливо розрізняти факти, на які відповідач вказує, як на підставу висловленого ним судження, і факти, на які вказує саме оціночне судження. Вони можуть не збігатися. Юридично значущими є саме ті факти, на які вказує саме оціночне судження. Залежно від того, чи можливий цілком певний висновок про наявність конкретних фактів, на які вказує оціночне судження або такий висновок неможливий, буде вирішуватися питання про включення даних фактів в предмету доказування.

Якщо ж в силу суб'єктивних причин (суб'єктивно-оціночного характеру) визначити чітко коло фактів, на які вказує оціночне судження не представляється можливим, зміст такого оціночного судження до предмету доказування взагалі не входить.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами виконаного дослідження можна стверджувати, що:

– існування фактів можна довести, а правдивість оціночних суджень не підлягає доведенню. Вимогу до доведення правдивості оціночних суджень неможливо виконати, оскільки дана дія буде порушувати свободу на власну точку зору, що є фундаментальною частиною права, захищеного статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основних свобод;

– за висловлювання оціночних суджень не може настати відповідальність лише в тому випадку, коли воно має під собою достатню фактичну підставу і не є надмірним, враховуючи ситуацію і обставини, в яких відбувалося поширення таких висловлювань;

– навіть в разі, коли твердження прирівнюється до суб'єктивної оцінки, адекватність втручання може залежати від того, чи існує достатня фактична підстава для спростовуваного затвердження, оскільки навіть суб'єктивна оцінка, яка не має під собою ніякої фактичної основи, може бути надмірною (Європейський суд).

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження можливостей перегляду та оновлення законодавства щодо захисту юридичної особи від поширення недостовірної інформації.

Література

1. Вавженчук С.Я., Довгопол В.Т. Оціночні судження та фактичні твердження, як цивільно-правові категорії у сфері захисту честі, гідності та ділової репутації / С.Я. Вавженчук, В.Т. Довгопол // Підприємництво, господарство і право. 2011. № 7. С. 3-6.
2. Луспеник Д.Д. Розмежування оціночних суджень та стверджень про факти при розгляді справ про захист честі, гідності та ділової репутації / Д.Д. Луспеник. Застосування новел ЦК і ЦПК України в судовій практиці. Серія: Судова практика. Харків: Харків юридич., 2005. С. 432.
3. Жеребкин В. Е. Логический анализ понятий права. Киев, 1976. С. 134-136.
4. Исаков В. Б. Юридические факты в советском праве. Москва: Юридическая литература. 1984. С. 144.
5. Постанова Верховного Суду від 20 березня 2018 року по справі 910/3585/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт.

- URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72972403> (дата звернення: 24.02.2021).
6. Конституція України. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.05.2021).
 7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесені відповідно до положень Протоколів № № 11 та 14 з Протоколами № № 1, 4, 6, 7, 12 та 13. *Право України*. 2010. № 10. С. 215-233.
 8. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини від 26 травня 1995 року. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_070 (дата звернення: 25.05.2021).
 9. *Общая теория прав человека* / В.А. Карташкин, Н.С. Колесова, А.М. Ларин и др.; Отв. ред. Е.А., Лукашева. М. НОРМА. 1996. С. 158.
 10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page> (дата звернення: 25.05.2021).
 11. Постанова Верховного від 01 лютого 2018 року по справі №757/33799/15-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72009668> (дата звернення: 25.05.2021).
 12. Закон України «Про інформацію». *Відомості Верховної Ради*. 1992. № 48. Ст. 650-651.
 13. Рішення Європейського суду з прав людини від 29 березня 2005 року (заява N 72713/01) по справі «Українська прес - група проти України» (Ukrainian Media Group v. Ukraine). URL: <http://www.mmdc.ru/european-court/map/single/764>

- 14.Рішення Європейського суду з прав людини від 10 серпня 2006 року (заява № 21040/ 02) по справі «Ляшко проти України» («Lyashko v. Ukraine»). *Законодавство України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_275 (дата звернення: 24.02.2021).
- 15.Пленум Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди». *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95> (дата звернення: 24.02.2021).
- 16.Постанова Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 758/14324/15-ц (провадження № 61-19478св18), постанова Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 569/5269/16-ц (провадження № 61-508св17). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80888796>, <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81436475>
- 17.Рішення Європейського суду з прав людини від 11 квітня 2006 року (заява №71343 / 01) по справі «Бразилер проти Франції» (Brasilier vs France).
- 18.Рішення Європейського суду з прав людини від 22 грудня 2005 року (заява № 54968/00) у справі «Патюрель проти Франції» (Paturel v. France).
- 19.Постанова Верховного Суду від 20 травня 2019 року у справі № 591/7099/16-ц (провадження № 61-34159св18), Постанова Верховного Суду від 19 червня 2019 року у справі № 380/951/17 (провадження № 61-31057св18) URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82119183>, <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82703217>

References

1. Vavzhenchuk S.Ja., Dovghopol V.T. Ocinochni sudzhennja ta faktychni tverdzhennja, jak cyviljno-pravovi katehgoriji u sferi zakhystu chesti, ghidnosti ta dilovoji reputaciji / S.Ja. Vavzhenchuk, V.T. Dovghopol // Pidpryjemnyctvo, ghospodarstvo i pravo. 2011. # 7. S. 3-6.
2. Luspenyk D.D. Rozmezhuvannja ocinochnykh sudzhenj ta stverdzhenj pro fakty pry rozghljadi sprav pro zakhyst chesti, ghidnosti ta dilovoji reputaciji / D.D. Luspenyk. Zastosuvannja novel CK i CPK Ukrajiny v sudovij praktyci. Serija: Sudova praktyka. Kharkiv: Kharkiv jurydych., 2005. S. 432.
3. Zherebkin V. Ye. Logicheskiy analiz ponyatij prava. Kiev, 1976. S. 134-136.
4. Isakov V. B. Yuridicheskie fakty v sovetskom prave. Moskva: Yuridicheskaya literatura. 1984. S. 144.
5. Postanova Verkhovnogho Sudu vid 20 bereznja 2018 roku po spravi 910/3585/17. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj: veb-sajt. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72972403> (data zvernennja: 24.02.2021).
6. Konstytucija Ukrajiny. Zakonodavstvo Ukrajiny: veb-sajt. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennja: 25.05.2021).
7. Konvencija pro zakhyst prav ljudyny i osnovopolozhnykh svobod : z popravkamy, vneseni vidpovidno do polozhenj Protokoliv # # 11 ta 14 z Protokolamy # # 1, 4, 6, 7, 12 ta 13. Pravo Ukrajiny. 2010. # 10. S. 215-233.
8. Konvencija Spivdruzhnosti Nezaleznykh Derzhav pro prava ta osnovni svobody ljudyny vid 26 travnja 1995 roku. Zakonodavstvo Ukrajiny: veb-sajt. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_070 (data zvernennja: 25.05.2021).

9. Obshchaya teoriya prav cheloveka / V.A. Kartashkin, N.S. Kolesova, A.M. Larin i dr.; Otv. red. Ye.A., Lukasheva. M. NORMA. 1996. S. 158.
10. Cyviljnyj kodeks Ukrajiny vid 16.01.2003 # 435-IV. Zakonodavstvo Ukrajiny: veb-sajt. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page> (data zvernennja: 25.05.2021).
11. Postanova Verkhovnogho vid 01 ljutogho 2018 roku po spravi #757/33799/15-c. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj: veb-sajt. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72009668> (data zvernennja: 25.05.2021).
12. Zakon Ukrajiny «Pro informaciju». Vidomosti Verkhovnoji Rady. 1992. # 48. St. 650-651.
13. Rishennja Jevropejskogho sudu z prav ljudyny vid 29 bereznja 2005 roku (zajava N 72713/01) po spravi «Ukrajinsjka pres - ghrupa proty Ukrajiny» (Ukrainian Media Group v. Ukraine). URL: <http://www.mmdc.ru/european-court/map/single/764>
14. Rishennja Jevropejskogho sudu z prav ljudyny vid 10 serpnja 2006 roku (zajava # 21040/ 02) po spravi «Ljashko proty Ukrajiny» («Lyashko v. Ukraine»). Zakonodavstvo Ukrajiny: veb-sajt. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_275 (data zvernennja: 24.02.2021).
15. Plenum Verkhovnogho Sudu Ukrajiny vid 31 bereznja 1995 roku # 4 «Pro sudovu praktyku v spravakh pro vidshkoduвання moraljnoji (nemajnovoji) shkody». Zakonodavstvo Ukrajiny: veb-sajt. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95> (data zvernennja: 24.02.2021).
16. Postanova Verkhovnogho Sudu vid 20 bereznja 2019 roku u spravi # 758/14324/15-c (provadzhennja # 61-19478sv18), postanova Verkhovnogho Sudu vid 24 kvitnja 2019 roku u spravi # 569/5269/16-c (provadzhennja # 61-508sv17). URL:

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80888796>,

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81436475>

17. Rishennja Jevropejskogho sudu z prav ljudyny vid 11 kvitnja 2006 roku (zajava #71343 / 01) po spravi «Brazyler proty Franciji» (Brasilier vs France).
18. Rishennja Jevropejskogho sudu z prav ljudyny vid 22 ghrudnja 2005 roku (zajava # 54968/00) u spravi «Patjurelj proty Franciji» (Paturel v. France).
19. Postanova Verkhovnogho Sudu vid 20 travnja 2019 roku u spravi # 591/7099/16-c (provadzhennja # 61-34159sv18), Postanova Verkhovnogho Sudu vid 19 chervnja 2019 roku u spravi # 380/951/17 (provadzhennja # 61-31057sv18) URL:
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82119183>,
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82703217>